تەبلىغ ۋە دەۋەت جامائىتى

ئېنىقلىما:

تەبلىغ جامائىتى بىر ئىسلامىي جامائەت بولۇپ، ئىنتىزاملىق بىر تەشكىلاتقا قارىغاندا، ۋەز ـ نەسىھەت ۋە ئىرشاد جامائىتىگە يېقىنراق تۇرىدۇ. ئۇنىڭ دەۋىتى يېتىپ بېرىش مۇمكىن بولىدىغان بارلىق كىشىلەرگە ئىسلامنىڭ پەزىلىتى يەتكۈزۈشنى ئاساس قىلىدۇ. ئەگەشكۈچىلىرىنىڭ ھەر بىرى سىياسىي مەسىلىلەر، پارتىيە، تەشكىلاتچىلىقلاردىن يىراق ھالدا ئىسلامنى يەتكۈزۈش، تارقىتىش ئىشلىرىغا مۇئەييەن ۋاقتىنى ئاجرىتىشى مۇھىم. بۇ جامائەتنىڭ ئەزالىرى دەۋەت قىلىشقا چىقىش، مەسچىتلەر، ئۆيلەر، دۇككانلار، يىغىلىش ئورۇنلىرى قاتارلىق جايلاردا مۇسۇلمانلار بىلەن ئارىلىشىش، ۋەز ـ نەسىھەت قىلىش، دەرس بېرىش ۋە كىشىلەرنى ئۆزلىرى بىلەن بىرلىكتە تەبلىغ قىلىشقا چىقىشقا رىغبەتلەندۈرۈش قاتارلىق ئىشلارغا تايىنىدۇ. مۇسۇلمانلار بىلەن تالاش ـ تارتىش قىلماسلىق، ھۆكۈمەتلەر بىلەن تىركەشمەسلىكنى تەۋسىيە قىلىدۇ.

قورۇلىشى ۋە ئاساسلىق كىشىلىرى:

◈ قۇرغۇچىسى: شەيخ مۇھەممەد ئىلياس كاندھلىۋىي (1303ھ ـ 1364ھ) بولۇپ، ھىندىستاننىڭ سھارنپۇر رايونىنىڭ كاندھلە يېزىسىدا دۇنياغا كەلگەن. باشلانغۇچ تەلىمنى شۇ يەردە ئېگەللىگەن. ئارقىدىن دىلھىغا يۆتكىلىپ بېرىپ، 1283 ـ يىلى (1868م) تەسىس قىلىنغان ھىندىستاندىكى ھەنەفىيلەرنىڭ ئەڭ چوڭ مەدرىسلىرىنىڭ بىرى دىيوبەند مەدرىسىسىدە ئوقۇشنى تاماملىغان.

ـ باشلانغۇچ تەلىماتىنى سھارنپۇردىكى مەزاھىرۇل ئۇلۇم مەدرىسىسىدە ئوقۇتقۇچىلىق قىلىدىغان ئاكىسى شەيخ مۇھەممەد يەھيادىن ئالغان.

ـ شەيخ رەشىد ئەھمەد كەنكۇھىي (1829م ـ 1905م): شەيخ مۇھەممەد ئىلياس بۇ كىشىگە ھىجرىيەنىڭ 1315 ـ يىلى بۇ تەرىقەت ئۈستىگە بەيئەت قىلغان.

ـ دىيوبەندىييە ئۆلىمالىرىنىڭ بىرى شەيخ خەلىيل ئەھمەد سھارنپۇرىغا بەيئەتنى يېڭىلىغان.

ـ شەيخ ئابدۇررەھىم رائىي پورى بىلەن ئالاقىلىشىپ، ئۇنىڭ ئىلىم ۋە تەربىيىسىدىن پايدىلانغان.

ـ بەزى ئىلىملىرىنى شەيخ ئەشرەف ئەلى تەھانىۋىي 1280ھ ـ1364ھ (1863م ـ 1943م) دىن ئالغان بولۇپ، ئۇ كىشىنى ئۇلار "ئۈممەتنىڭ ھەكىمى" دەپ ئاتىشاتتى.

ـ شەيخ مەھمۇد ئەلھەسەن (1851م ـ 1920م) دىمۇ ئوقۇغان بولۇپ، بۇ كىشى دىيوبەند ئۆلىمالىرىنىڭ چوڭلىرىنىڭ ۋە تەبلىغ جامائىتى شەيخلىرىنىڭ بىرى ئىدى.

www.munber.org

◈ يېقىن دوستلىرى:

- شەيخ ئابدۇررەھىم شاھ دىيوبەندىي ئەتتەبلىيغىي: بۇ كىشى شەيخ مۇھەممەد ئىلياس ۋە ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭ ئوغلى شەيخ مۇھەممەد يۇسۇف بىلەن تەبلىغ ئىشلىرىغا ئۇزۇن مۇددەت ۋاقتىنى سەرپ قىلغان.

- شەيخ ئېھتىشام ھەسەن كاندھلىۋىي: مۇھەممەد ئىلياسنىڭ ھەمشىرىسىنىڭ يولدىشى ۋە ئالاھىدە تايانچلىرىنىڭ بىرى بولۇپ، ھاياتىنىڭ ئۇزۇن بىر قىسمىنى جامائەتنىڭ رەھبەرلىك ئىشلىرى ۋە ئۇنىڭ تەسىس قىلغۇچىسىنىڭ ھەمراللىقىدا ئۆتكۈزگەن.

- ئۇستاز ئەبۇلھەسەن ئەلى ھۇسنىي ئەننەدەۋىي: ھىندىستاننىڭ لېكنودىكى ئۆلىمالار بىرلىكىگە قاراشلىق دارۇل ئۇلۇمنىڭ مۇدىرى. ئۇ كۆزگە كۆرۈنگەن ئىسلامىي يازغۇچى بولۇپ، جامائەت بىلەن كۈچلۈك ئالاقىسى بار.

- شەيخ مۇھەممەد يۇسۇف كاندھلىۋىي: (1917م - 1965م): بۇ كىشى شەيخ مۇھەممەد ئىلياسنىڭ ئوغلى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى ئىزباسارىدۇر. دىلھىدا توغۇلغان. بىرىنچى، ئىلىم تەلەپ قىلىش، ئىككىنچى دەۋەتنى تارقىتىش مەقسىتىدە كۆپ جايلارغا بارغان. ھەج مۇناسىۋىتى بىلەن سەئۇدى ئەرەبىستاننى بىر قانچە قېتىم زىيارەت قىلغان. پاكىستاننىڭ ھەر ئىككى قىسمىنى ئايلىنىپ چىققان. ئۇ لاھوردا ۋاپات بولغان بولۇپ، جەسىتىنى دادىسىنىڭ يېنىغا دەپنە قىلىش ئۈچۈن دىلھىدىكى نىزامۇددىين قەبرىستانلىقىغا يۆتكەپ بېرىلگان.

- شەيخ، تاھاۋىينىڭ "معاني الآثار" ناملىق كىتابىنىڭ شەرھىسى "أماني الأخبار" ناملىق كىتابىنى ۋە مەشھۇر كىتابى "ساھابىلەر ھاياتى" نى يېزىپ چىققان. ئۇنىڭ يەنە شەيخ مۇھەممەد ھارۇن ئىسىملىك بىر ئوغلى بولۇپ، ئۇنىڭ مېتود ۋە تەرىقىتى بويىچە ماڭغان.

- شەيخ مۇھەممەد زەكەرىييا كاندھلىۋىي (1315ھ - 1364ھ): شەيخ مۇھەممەد يۇسۇفنىڭ تاغىسىنىڭ ئوغلى ۋە ھەمشىرىسىنىڭ يولدىشى بولۇپ، ئۇ كىشى ئۇنى تەربىيىلەش ۋە يېتەكلەش ئىشلىرىغا رىياسەتچىلىك قىلغان. ئۇنى ھىندىستاننىڭ رەيھانى ۋە ئەسىرىنىڭ بەرىكىتى، دەپ سۈپەتلىشەتتى. ئۇ ھەدىس شەيخى ۋە تەبلىغ جامائىتىنىڭ يوقۇرى دەرىجىلىك رىياسەتچىسى ئىدى. ئۇنىڭ ھازىر جامائەت سېپىدە پائالىيەتلىرى يوق.

- شەيخ مۇھەممەد يۇسۇف بىنۇرىي: كاراچى نيوتاۋندىكى ئەرەب تىلى مەدرىسىسىنىڭ مۇدىرى ۋە شۇ مەكتەپتىكى ھەدىس شەيخى، ئوردۇچە ئايلىق ژۇرنالنىڭ مۇدىرى. ئۇ، دىيوبەند ۋە تەبلىغ جامائىتىنىڭ ئالدىنقى قاتاردىكى ئۆلىمالىرىنىڭ بىرى.

- مەۋلىۋىي غۇلام غەۋس ھەزارەۋىي: جامائەتنىڭ ئۆلىمالىرىنىڭ بىرى بولۇپ، ئىلگىرى دۆلەت مەجلىسىنىڭ ئەزاسى ئىدى.

- مۇپتى شەيخ شەفىيئ ھەنەفىي: پاكىستاننىڭ باش مۇپتىسى ۋە تەبلىغ جامائىتىنىڭ ئۆلىمالىرىنىڭ بىرى. ئۇ كاراچىدىكى لاندھىي دارۇل ئۇلۇم

www.munber.org

مەدرىسسىنىڭ مۇدىرى ۋە (ئۇممەتنىڭ ھەكىمى) ئەشرەف ئەلى تەھانىۋىينىڭ ئىزباسارى ئىدى.

- شەيخ مەنزۇر ئەھمەد نەئمانى: ئۇ، جامائەت ۋە دىيوبەند ئۆلىمالىرىنىڭ بىرى. شەيخ زەكەرىييانىڭ بۇرادىرى ۋە ئۇستاز ئەبۇلھەسەن نەدەۋىينىڭ دوستى.

- ئىنئامۇل ھەسەن: جامائەتنىڭ ئۈچىنچى رەئىسى بولۇپ، شەيخ مۇھەممەد يۈسۈفتىن كېيىن بۇ مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالغان. ئۇ ھازىرغىچە شۇ مەنسىپىدە. ئۇ، شەيخ مۇھەممەد يۈسۈفنىڭ ئوقۇش ۋە سەپەرلەردىكى دوستى. ئۇلار ياشتا بىر-بىرلىرىگە يېقىن، ھەرىكەت ۋە دەۋەتتە ئوخشاش ئىدى.

- شەيخ مۇھەممەد ئۆمەر بىننەبۇرى: شەيخ ئىنئامنىڭ ھەمراھلىرى ۋە يېقىن مەسلىھەتچىلىرىنىڭ بىرى.

- شەيخ مۇھەممەد بەشىر: جامائەتنىڭ پاكىستاندىكى رەئىسى بولۇپ، ئۇنىڭ پاكىستاندىكى باش مەركىزى لاھورغا يېقىن رايۋەند، دېگەن جايدا.

- شەيخ ئابدۇلۋاھھاب: پاكىستاندىكى مەركەزنىڭ ئالدىنقى يۇقىرى دەرىجىلىك مەسئۇللىرىنىڭ بىرى.

- شەيخ ئىبراھىم ئىززەت: قاھىرەنىڭ زەمالىك مەھەللىسىدىكى ئەنەس ئىبنى مالىك مەسچىتىنىڭ ئىمامى، جامائەتنىڭ مىسىردىكى رەئىسى. ئۇ (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن) 1981-يىلى ھەج سەپىرى جەريانىدا ۋاپات بولۇپ كېتىپ، مەدىنە مۇنەۋۋەرەدىكى ئەلبەقىيئ قەبرىستانلىقىغا دەپنە قىلىنغان.

پىكىر ۋە ئېتىقادلار:

◈ بۇ جامائەتنىڭ تەسىس قىلغۇچىسى ئالتە تۈرلۈك پرىنسىپنى توختىتىپ، ئۇنى دەۋىتىنىڭ ئاساسى قىلىپ بېكىتكەن. قورۇلتايلىرى ۋە ئومۇمىي باياناتلىرىدا سۆزلىرىنى مونۇلارغا يىغىنچاقلايدۇ:

- كەلىمە تەييىبە (لا ئىلاھە ئىللەللاھ، مۇھەممەدۇن رەسۇلۇللاھ).
- قورققان ھالدا ناماز قىلىش.
- ئىلىم ۋە زىكىر.
- مۇسۇلمانلارنى ھۆرمەتلەش.
- ئىخلاس قىلىش.

◈ دەۋەتنى تارقىتىشتىكى ئۇسۇللىرى تۆۋەندىكىلەرنى ئاساس قىلىدۇ:

- ئۇلار بىر گۇرۇپ كىشى ئۆزلىرىنى بىرەر ئورۇننىڭ كىشىلىرىگە تەبلىغ قىلىشقا تاللايدۇ. ھەر بىرى ئاددى سېلىنچا ۋە ئاددى- ساددا ھاياتىغا كۇپايە قىلغۇدەك ئۇزۇق ۋە پۇل- مال ئېلىۋالىدۇ. ئاددى- ساددىلىق ئۇلارنىڭ ئاساسلىق سىمالىرىنىڭ بىرى.

www.munber.org

ـ ئۆزلىرى دەۋەت قىلماقچى بولغان يېزا ياكى شەھەرگە يېتىپ كەلگەن چېغىدا بىرىنچى بولۇپ ئۆزلىرىنى تەرتىپكە سالىدۇ. بەزىلىرى ئۆزلىرى تۇرماقچى بولغان جاينى تازىلاشقا كىرىشىدۇ، يەنە بەزىلىرى شەھەرنى، بازارلارنى ۋە ئىبادەت ئورۇنلىرىنى ئايلىنىدۇ. ئاللاھنى زىكىر قىلغاچ كىشىلەرنى خۇتبىنى ياكى شۇلارنىڭ ئاتىشىچە باياننى ئاڭلاشقا چاقىرىدۇ.

ـ باياننىڭ ۋاقتى كەلگەندە، ھەممەيلەن ئۇنى تىڭشاش ئۈچۈن بىر يەرگە توپلىنىدۇ. بايان تۈگىگەندىن كېيىن، باياننى ئاڭلاش ئۈچۈن كەلگەن كىشىلەرنى ئاللاھ يولىدا دەۋەتكە چىقىشقا چاقىرىدۇ. بامدات نامىزىدىن كېيىن، جامائەتنى گورۇپپىلارغا تەقسىم قىلىپ، ھەر بىر دەۋەتچى بىر گۇرۇپقا بېرىپ، ئۇلارغا فاتىھە سۈرىسىنى ۋە بىر قىسىم قىسقا سۈرىلەرنى ئۆگىتىدۇ. بۇ گۇرۇپپىلار ھالقا شەكلىدە ئولتۇرىدۇ. بۇ ئىش بىر قانچە كۈن داۋام قىلىدۇ.

ـ بۇ جايدىكى تۇرۇش مۇددىتىنىڭ ئاخىرلىشىشىدىن ئىلگىرى كىشىلەرنىڭ ئۆزلىرى بىلەن بىرگە تەبلىغ قىلىشقا چىقىشقا رىغبەتلەندۈرىدۇ. كىشىلەر ئۇلار بىلەن بىرلىكتە بىر كۈنلۈك، ئۈچ كۈنلۈك، ياكى ھەپتىلىك.... ئايلىق... يەنى ھەر كىشى ئۆزىنىڭ تاقىتى، ئىمكانى ۋە ئاللاھ تائالانىڭ «(ئى مۇھەممەد ئۈممىتى!) سىلەر ئىنسانلار مەنپەئىتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسىدىغان اللە غا ئىمان ئېيتىدىغان ئەڭ ياخشى ئۈممەتسىلەر.»[1] دېگەن ئايىتىنى روھىغا ئاساسەن چىقىرالايدىغان ۋاقىتلىرىغا كۆرە ئۇلارغا ھەمرا بولۇپ چىقىشىدۇ. تەبلىغ قىلىشقا چىقىشتىكى ئەڭ گۈزەل سانلار ھەپتىدە بىر كۈن، ئايدا ئۈچ كۈن، يىلدا قىرىق كۈن، پۈتۈن ئۆمرىدە تۆت ئايدىن ئىبارەت.

ـ يېزا ياكى شەھەر ئاھالىسى تەرىپىدىن ئۇلارغا بېرىلىدىغان زىياپەت دەۋەتلىرىنى رەت قىلىدۇ؛ يەنى ئەمەللىرىنىڭ خالىس ئاللاھ تائالانىڭ رازىلىقى ئۈچۈن بولۇشى ۋە زىكىر، دەۋەتتىن باشقا ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن شۇنداق قىلىدۇ.

ـ ئۇلار ، ئىسلامىي ھاياتقا ماسلىشالايدىغان مۇھىت بەرپا قىلىشنىڭ دەسلەپكى باسقۇچىدا بولغانلىقىنى ئىلگىرى سۈرۈپ، يامان ئىشلارنى ئوتتۇرىدىن قالدۇرۇش پىكرىگە ئارىلاشمايدۇ. بۇ ئىشلارغا ئارىلىشىش ئۇلارنىڭ يولىغا قىيىنچىلىقلارنىڭ پەيدا بولۇپ قېلىشى، كىشلەرنىڭ ئۇلاردىن قېچىشىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىشى مۇمكىن، دەپ قارايدۇ.

ـ ئۇلار ئەگەر كىشىلەرنى يەككە، يەككە ھالدا ئىسلاھ قىلسا، يامان ئىشلار جەمئىيەتتىن ئۆزلىكىدىن يوقاپ كېتىدۇ، دەپ قارايدۇ.

ـ تەبلىغ قىلىشقا چىقىش، كىشىلەرنى چاقىرىش ئىشلىرى بولسا، دەۋەتچىنى تەربىيلەش، ئۇنى ئەمەلىي چېنىقتۇرۇشتىن ئىبارەتتۇر؛ ئۇ ھالدا ئۆزىنىڭ ئۆلگە ئىكەنلىكىنى، كىشىلەرنى چاقىرغان مەسىلىلەرنى ئۆزىنىڭ ئىجرا قىلىشىنىڭ مۇھىملىقىنى ھېس قىلىدۇ.

---

[1] ئال ئىمران سۈرىسى، 110 ـ ئايەت.

www.munber.org

◈ ئۇلار، مەزھەپلەرگە تەقلىد قىلىش ۋاجىب دەپ قارايدۇ. بۈگۈنكى زاماننىڭ ئۆلىمالىرىدا مۇجتەھىدتە بولۇشقا تېگىشلىك شەرتلەر تېپىلمايدۇ دەپ ئىزاھلاپ، ئىجتىھاد قىلىشنى چەكلەيدۇ.

◈ ئۇلار يەنە ھىندىستان ئېلىدە كەڭ تارقالغان سۈپىزم تەرىقەتلىرىنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغان. بۇنىڭغا ئاساسەن، ئۇلاردىمۇ مۇتەسەۋۋۇپلار سۈپەتلىنىدىغان بىر قاتار مەسىلىلەر تېپىلىدۇ. مەسىلەن:

- ھەر بىر مۇرىتنىڭ بەيئەت قىلغان شەيخى بولۇشى لازىم، كىمكى بەيئەتسىز ئۆلۈپ كەتسە جاھىلىيەت ئۆلۈمىدە ئۆلگەن بولىدۇ، دېگەنگە ئوخشاش. كۆپىنچە شەيخقا قىلىنىدىغان بەيئەت ئامما توپلانغان ئورۇنلاردا ئېلىپ بېرىلىدۇ. كىشىلەرگە بىر - بىرىگە باغلانغان رەختلەر تارقىتىلىدۇ، ئۇلار كوللىكتىپ شەكىلدە بەيئەتنى تەكرارلايدۇ. بۇ شەكىلدىكى بەيئەتنى ئاياللارمۇ ئېلىپ بارىدۇ.

- شەيخنى ياخشى كۆرۈشتە مۇبالىغە قىلىش، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ياخشى كۆرۈشتىمۇ ئېشىپ كېتىش ئەھۋاللىرى مەۋجۇت بولۇپ، بۇ ئەھۋال ئۇلارنى بەزى چاغلاردا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا مۇناسىۋەتلىك بەلگۈلەنگەن ئەدەب - قائىدىلەرنىڭ سىرتىغا چىقىرىپ تاشلايدۇ.

- ھەقىقەتلەرنىڭ ئورنىغا دېگەندەك ساغلام بولمىغان نەرسىلەرنىڭ قويۇلۇشى بولۇپ، بۇلارغا ئاساسەن ئېلىپ بېرىلغان بەزى ئىشلارنىڭ دەۋەتكە تەسىرى يېتىدۇ.

- تەسەۋۋۇپ قەلبتە ئىماننىڭ ھالاۋىتىنى تېتىشتىكى ئەڭ يېقىن يول، دەپ ئېتىقاد قىلىدۇ.

- ھىجرىيە **470** - يىلى جىلاندا دۇنياغا كەلگەن ئابدۇلقادىر جەيلانىي، سۇھرىۋەردىي، ئەبۇ مەنسۇر ماترىيدىي (**332**ھ ۋاپات بولغان) ۋە ھىجرىيە **604** - يىلى دۇنياغا كەلگەن "مەسنەۋىي" ناملىق كىتابنىڭ ئاپتورى جالالۇددىن ئەررۇمىي قاتارلىق ئالدىنقى قاتاردىكى سۈپىلارنىڭ ئىسىملىرىنى تىللىرىدىن چۈشۈرمەيدۇ.

- ئۇلارنىڭ مېتودى قىزىقتۇرۇش، قورقۇتۇش ۋە ھېسسىيات جەھەتتىن تەسىرلەندۈرۈش قاتارلىقلارغا تايىنىدۇ. ئۇلار، ھۆزۈر - ھالاۋەتكە، گۇناھ - مەسىيەتكە پېتىپ كەتكەن كۆپلىگەن كىشىلەرنى ئىمان باغچىسىغا جەلىپ قىلالىغان ۋە ئۇلارنى ئىبادەت، زىكىر، تىلاۋەت قىلىدىغان قىلىپ ئۆزگەرتەلىگەن.

- ئۇلار سىياسەتتىن سۆز ئاچمايدۇ، جامائەتكە تەۋە كىشىلەرنى سىياسىي مەسىلىلەرگە كىرىشتىن چەكلەيدۇ ۋە سىياسەتكە ئارىلاشقان كىشىلەرنى تەنقىد قىلىدۇ. سىياسەتنى تاشلاپ چىقىش سىياسىتىمىز، دېيىشىدۇ. ئۇلار بىلەن ھىندىستاندىكى ئىسلام دۈشمەنلىرىگە قارشى تۇرۇش زۆرۈر، دەپ قارايدىغان ئىسلام جامائىتىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئىختىلاپنىڭ ماھىيىتى موشۇ يەردە بولسا كېرەك.

◈ ئۇلارغا قارىتىلغان بىر قىسىم مۇلاھىزە ۋە تەنقىدلەر:

www.munber.org

- ئۇلار سۈپەت جەھەتتىن ئەمەس، سان جەھەتتىن زورىيىدۇ. سۈپەت جەھەتتىن ئۈستۈنلۈكنى ئىگەللەش ئۇلارغا ئەھمىيەت بېرىش، كۆزتىپ تۇرۇش ۋە ئىلىمگە ئېھتىياج بولۇپ، بۇ خىل ئەھۋال بۇ دەۋەتتە تېپىلمايتتى؛ چۈنكى بۈگۈن ئۈچراشقان كىشى بىلەن ئىككىنچى قېتىم ئۈچراشماسلىقى، ئۇ كىشى قايتىدىن ھاياتنىڭ قىزىقتۇرۇشلىرى، پىتنىلىرىنىڭ تەسىرى ئاستىدا ئەسلىدىكى ھالىتىگە قايتىپ كېتىشى مۇمكىن.

- بۇ سەۋەبلىك خەتەرلىك ماددىي ئېقىمنىڭ ئالدىدا ئۇلارنىڭ تەسىرى ئۆزۈنغىچە داۋاملىشالمايدۇ؛ چۈنكى كۈچەتنى تىككەن كىشى ئۇنى پەرۋىش قىلىشى لازىم.

- ئۇلارنىڭ ئارىسىدا زەنجىرسىمان شەكىلدە ئىنتىزام يوق. دەۋەتچىلەر بىلەن كىشىلەر ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەت پەقەت چۈشىنىش ۋە مۇھەببەت ئاساسىغا تۇرغۇزۇلىدۇ.

- جىھاد ھەدىسلىرىنى "تەبلىغ قىلىش ئۈچۈن چىقىش" دەپ تەۋىل قىلىپ، ئاللاھ يولىدا قىلىدىغان جىھادنى ئەسلىرىدىن چىقىرىپ قويغىلى تاسلا قالىدۇ. كۆپىنچە ۋاقىتلاردا ئاجىز ھەدىسلەرنى رىۋايەت قىلىشقا پەرۋاسىز قارايدۇ. ئەگەشكۈچىلىرى ۋە ئۇلاردىن باشقا سالىھ كىشىلەر دۇچ كەلگەن كارامەتلەرنى كۆپلەپ زىكىر قىلىدۇ.

- چىقىمنى ئازايتىش ئۈچۈن ئوخلاش، يېمەك - ئىچمەك ئىشلىرىدا مەسچىتلەردە پاناھلىنىدۇ. بەزىلەر، بولۇپمۇ چەت دۆلەتلەردە، ئۇلارنى بۇ خىل ئىشلىرى سەۋەبىدىن تەنقىدلەيدۇ. ئەمما بۇنداق قىلىش ئۇلار ئۈچۈن ئەيىب سانالمايدۇ؛ چۈنكى بۇرۇنقىدىنمۇ تەرتىپلىك، تېخىمۇ پاكىز ھالەتكە كەلتۈرمەي تۇرۇپ، مەسچىتلەردىن چىقىپ كەتمەيدۇ.

- ئۇلارنىڭ ئەمەللىرى كىشىلەرنىڭ ھاياتىدا ئىسلامنىڭ ھۆكۈملىرىنى تۇرغۇزۇش ئۈچۈن يېتەرلىك ئەمەس. يەنە بارلىق كۈچلىرىنى ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارغا قارشى تۇرۇشقا سەرپ قىلىۋاتقان ئىسلام دۈشمەنلىرىنىڭ پىكرىي ئېقىملىرىغا قارشى تۇرۇشقىمۇ يېتەرلىك ئەمەس.

- ئۇلارنىڭ ئۇسلۇبلىرى مەسچىتلەرگە بېرىپ تۇرىدىغان مۇسۇلمانلاردا روشەن تەسىر قالدۇرىدۇ، ئەمما، مۇئەييەن پىكىر ۋە ئىدىلوگىيەلەرگە ئىگە كىشىلەرگە بولغان تەسىرى ئاساسەن يوق دېيەرلىك.

- ئۇلار ھەققىدە "ئۇلار ئىسلامنىڭ يېرىمىنى ئېلىپ، يېرىمىنى ئالمىغان" دېيىلىدۇ. ئىسلامنىڭ ھەقىقەتلىرىنى بۇ شەكىلدە تەقسىملەش، ئىسلامنىڭ بىرلىك، ئومۇمىيلىق روھىغا ئويغۇن كەلمەيدۇ. ئۇلارنىڭ ھەمىشە تەكرارلايدىغان لوگىسى "سىياسەتنى تاشلاش سىياسىتى"دىن ئىبارەتتۇر. گەرچە شۇنداق بولسىمۇ، ئۇلارمۇ ئوخشاشلا زالىملارنىڭ ھۇجۇملىرىدىن قوتۇلۇپ قالالمىدى، پائالىيەتلىرى بىر قانچە ئەلدە نازارەت ئاستىغا ئېلىنىدى.

شۇنىڭ بىلەن بىرگە، ئۇلارنىڭ ياخشىلىقلىرى، ئەۋزەللىكلىرىگە كۆز يۇمماسلىق لازىم. ئۇلارنىڭ ۋاسىتىسى ئارقىلىق نۇرغۇن كىشىلەر ئىسلامغا كىردى، يەنە نۇرغۇن مۇسۇلمانلار ئۆزلىرى شۇغۇللىنىپ كەلگەن رەزىللىك، پەسكەشلىكلەردىن قول ئۈزدى.

www.munber.org

ھەتتا، باشقىلاردىن ئىلگىرى بىر قىسىم دۆلەتلەرگە كوممۇنىستلار تەرىپىدىن تارتىلغان تۆمۈر پەردىلەرنى بۆسۈپ ئۆتۈشكە قادىر بولالىدى.

پىكىر ۋە ئەقىدىلەرنىڭ يىلتىزلىرى:

◈ ئۇ بىر ئىسلامىي جامائەت بولۇپ، ئاساسلىق مەنبەسى ئاللاھنىڭ كىتابى ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنىڭ سۈننىتىدىن ئىبارەتتۇر. ئۇنىڭ ھىندىستان يېرىم ئارىلىدىكى تەسىر قىلغۇچىسى، ئالدىنقى قاتاردىكى ئۆلىمالىرى ۋە دەۋەتچىلىرىنىڭ ئەقىدىسى دەل ماترىيدىييەنىڭ ئەقىدىسى بولۇپ، فىقھىي مەزھىپى بولسا ھەنەفىي مەزھىپىدۇر.

◈ ئۇلار ھىندىستاندىكى مۇتەسەۋۋۇپلارنىڭ، خۇسۇسەن جىشتىييە، قادىرىييە، نەقشبەندىييە ۋە سۇھرۇۋەردىييەنىڭ تەرىقەتلىرىنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغان. تەربىيە ۋە يېتەكلەش ئىشلىرىدا ئالدىنقى قاتاردىكى مۇتەسەۋۋۇپلارغا ئالاھىدە ئېتىبار بېرىدۇ.

◈ ئۇلار پىكىرلىرىنى تۈركىيەدىكى نۇر جامائىتىدىن ئالغان، دەپ قارايدىغانلارمۇ بار.

◈ ئەرەب ئەللىرىدىكى يىغىلىشلىرىدا "ياخشىلارنىڭ باغچىسى"نى ئوقۇشقا، باشقا دۆلەتلەردە "ساھابىلەر ھاياتى" ۋە خۇراپاتلىق، يالغان ھەدىسلەرگە تولۇپ كەتكەن "تەبلىيغىي نىساب"ناملىق كىتابلارنى ئوقۇشقا ئادەتلىنىپ كەتكەن.

◈ سەلەپىي ئۆلىمالارنىڭ كۆپىنچىسى ئۇلارنى تىلسىماتلارغا تولغان تومار يېزىشلاردىن قول ئۈزۈشكە، بىدئەت زىكىر ۋە ۋىردلارنى تاشلاشقا، چۈشلەرنى دەلىل سۈپىتىدە قوللانماسلىققا ۋە شەرئىي ئىلىملەرگە، بولۇپمۇ تەۋھىدكە كۆڭۈل بۆلۈشكە چاقىرىدۇ.

تارقىلىشى ۋە تەسىر دائىرىسى:

◈ ئۇلارنىڭ دەۋىتى ھىندىستاندا باشلانغان پاكىستان ۋە بىنگاللارغا تارقالغان، ئەرەب ـ ئىسلام ئەللىرىگىچە كېڭەيگەن. ئۇلارنىڭ سۈرىيە، ئىئوردانىيە، پەلەستىن، لىۋان، مىسىر، سودان، ئىراق ۋە ھىجاز قاتارلىق ئەللەردە ئەگەشكۈچىلىرى بار.

ـ ئۇلارنىڭ دەۋىتى ياۋروپا، ئامېرىكا، ئاسىيا ۋە ئافرىقا قاتارلىق رايونلاردىكى دۇنيانىڭ كۆپىنچە ئەللىرىگە تارقالغان. ئۇلارنىڭ ياۋروپا ۋە ئامېرىكىدا غەيرى مۇسۇلمانلارنى ئىسلامغا چاقىرىشتا كۆرىنەرلىك تۆھپىلىرى بار.

ـ باش مەركىزي دىلھىدىكى نىزامۇددىينغا جايلاشقان بولۇپ، ئۇ يەردىن دۇنيادىكى دەۋەت ئىشلىرىنى ئىدارە قىلىدۇ.

www.munber.org

◈ مالىيە تەمىناتىنى دەۋەتچىلەر ئۆزلىرى ئۈستىگە ئالىدۇ. بىر قىسىم بايلار بىۋاستە مۇنتىزىم بولمىغان ھەر خىل شەكىلدىكى ئىئانىلەرنى قىلىدۇ ياكى ئۆزلىرىنىڭ شەخسى ھېسابىغا دەۋەتچىلەرنى ئەۋەتىش ئىشىنى ئۈستىگە ئالىدۇ.

يۇقىرىقىلاردىن شۇ نەرسە ئايدىڭلىشىدۇكى: تەبلىغ جامائىتى سۈننىلەرگە مەنسۇپ جامائەتلەرنىڭ بىرى بولۇپ، ئۆزىنىڭ مېتودىنى ئاللاھنىڭ كىتابى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىدىن ئالىدۇ. ھىندىستان يېرىم ئارىلىدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئىجتىمائىي، ھېسسىي تايانچى ھېسابلىنىدۇ. ئۇ ياۋروپا ۋە ئامېرىكىدىكى ئاللاھنىڭ دىنىغا چاقىرىدىغان دەۋەتنىڭ نامايەندىسىدۇر. بۇ جامائەتنىڭ نەزىرىدە دەۋەت كەلىمە تەييىبە، نامازدا قۇرقان ھالدا تۇرۇش، ئىلىم ۋە زىكىر، مۇسۇلمانلارنى ھۆرمەتلەش، ئىخلاس قىلىش ۋە دەۋەت يولىدا سەپەرگە چىقىشتىن ئىبارەت ئاساسلارغا تايىنىدۇ. دەۋەتچىلىرى زاھىدلىق بىلەن ئالاھىدە پەرقلىنىدۇ. ئەمما ئۇلار تەسەۋۋۇپنى (مەۋجۇت ئوقۇمى بويىچە) ئىمانىنىڭ ھالاۋىتىنى تېتىشتىكى ئەڭ يېقىن يول، دەپ قارايدۇ.

ئەتراپلىق مەلۇمات ئۈچۈن پايدىلىنىش مەنبەلىرى:

- شەيخ مۇھەممەد يۇسۇف كاندھلىۋي: حياة الصحابة، قەلەم نەشرىياتى — دەمەشق، ئىككىنچى نەشرى، 1402ھ/1983م.
- فەتھىي يەكەن: الموسوعة الحركية، بەشىير نەشرىياتى ـ ئەممان ـ ئىئوردانىيە، 1403ھ/1983م.
- مىيان مۇھەممەد ئەسلەم پاكىستانىي: جماعة التبليغ عقيدتها وأفكار مشايخها، مەدىنە مۇنەۋۋەرە ئىسلام ئۇنۋېرسىتېتى شەرىئەت پاكولتېتىغا سۇنۇلغان ئىلمىي ماقالە، 1396ھ/1397ھ ـ ۋوقۇش يىلى.
- ھۈسەين ئىبنى مۇھسىن ئىبنى ئەلى ئىبنى جابىر: الطريق إلى جماعة المسلمين، دەۋەت نەشرىياتى ـ كۇۋەيت، بىرىنچى نەشرى، 1405ھ/1984م.
- فەتھىي يەكەن: مشكلات الدعوة والداعية، رىسالە مۇئەسسەسىي ـ بېيرۇت ـ لىۋان، ئۈچىنچى باسمىسى، 1394ھ/1974م.
- د.تەقىيىۇددىن ھىلالىي: السراج المنير.
- د.سادىق ئەمىين: الدعوة الإسلامية فريضة شرعية بشرية، ئىشچىلار جەمئىيىتى ھەمكارلىق باسمىخانىسى — ئەممان، ئىئوردانىيە، 1978م.
- سەئد ئىبنى ئابدۇرراھمان ھۈسەين: حقيقة الدعوة إلى الله تعالى وما اختصت به جزيرة العرب، شەيخ سالىھ ئىبنى فەۋزانول فەۋزان مۇقەددىمە يېزىپ بەرگەن.

www.munber.org

- سەئد ئەلھۇسەين: رأي آخر في جماعة التبليغ، **ھازىرقى زامان ئىسلامىي پىكىر يۈزلىنىش بىرلىكىگە سۇنۇلغان ئىلمىي تەتقىقات ـ بەھرەين، 1405ھ/1985م.**

www.munber.org